

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2025, 25(3), 2024– 2047. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1569677

Türk Mitolojisi ve Görsel Sanatlar Eğitimi: Kültürel Bilinç ve Sanatsal Özgünlük Turkish Mythology and Visual Arts Education: Cultural Consciousness and Artistic Originality

Aybüke ERKAL¹ , Selma KARAAHMET BALCI²

Geliş Tarihi (Received): 18.10.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 10.06.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.09.2025

Öz: Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin estetik algılarını geliştirmek ve yaratıcılıklarını ifade etmeleri için önemli bir araçtır. Bununla birlikte; Türk mitolojisinin görsel sanatlarla buluşturulması, hem sanatsal üretimde özgünlüğü teşvik edebilir hem de kültürel kimliğin daha derinlemesine kavranmasına katkı sağlayabilir. Bu çalışmanın amacı, Türk mitolojisindeki sembollerin ortaokul düzeyinde görsel sanatlar derslerinde kullanılmasının, öğrencilerin kültürel miras bilinci ve görsel ifade becerilerindeki özgünlük üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Samsun'da bulunan Özel Ressam Leyla Taban Tasarım Sanat Kişisel Gelişim Kursu'na devam eden 20 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, öğrencilere Türk kültürü ve mitolojisi hakkında bilgilendirme dersleri verilmiş, ön test ve son test uygulamalarıyla öğrenci resimleri analiz edilmiştir. Katılımcıların Türk mitolojisi sembollerini kullanarak oluşturdukları resimler, içerik analizi ve görsel fenomenolojik desen yöntemiyle değerlendirilmiştir. Veriler, MAXQDA nitel analiz programı yardımıyla kodlanmış ve temalara ayrılarak tablolar halinde sunulmuştur. Çalışmanın bulguları, öğrencilerin başlangıçta Türk mitolojisine dair bilgi eksiklikleri olduğunu, ancak bilgilendirme derslerinin ardından kültürel miras bilincinde ve sanatsal üretimlerinde Türk mitolojisi bağlamında belirgin bir gelişme olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçlar, Türk mitolojisinin görsel sanatlar derslerinde kullanılmasının, öğrencilerin özgünlük ve kültürel farkındalıklarını artırdığı yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Türk Mitolojisi, Kültürel Miras, Sanatsal Özgünlük

&

Abstract: Visual arts education helps students develop their aesthetic perception and creativity. Integrating Turkish mythology into visual arts can promote originality in artistic production and deepen cultural identity understanding. This study examines the impact of using Turkish mythology symbols in middle school visual arts classes on students' cultural heritage awareness and originality in visual expression. Conducted with 20 middle school students from the Private Ressam Leyla Taban Design Art Course in Samsun during the 2023-2024 academic year, the study included informative lessons on Turkish culture and mythology, with students' drawings analyzed through pre- and post-tests. Using content analysis and visual phenomenological design, the data were coded, themed, and presented using MAXQDA software. Findings show students initially lacked knowledge of Turkish mythology, but after the lessons, their cultural awareness and artistic originality significantly improved, highlighting the positive impact of integrating mythology into visual arts education.

Keywords: Art Education, Turkish Mythology, Cultural Heritage, Artistic Originality

Atıf/Cite as: Erkal, A., & Karaahmet Balci, S. (2025). *Türk mitolojisi ve görsel sanatlar eğitimi: Kültürel bilinç ve sanatsal özgünlük*. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 2024-2047, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1569677

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

* Bu çalışma, ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında tamamlanmış olduğu "Türk Mitolojisindeki Sembollerin Ortaokul Görsel Sanatlar Dersinde Kullanılmasının Kültürel Miras Öğrenme Alanında Bulunan Kazanımlarla İlişkilendirilmesi" isimli yüksek lisans tezinin birinci alt problemi olan "Türk mitolojisindeki sembollerin ortaokul görsel sanatlar dersinde kullanılması öğrencilerin kültürel miras anlayışını, görsel becerilerindeki özgünlüklerini nasıl etkiler?" sorusuna verilen cevaplardan üretilmiştir.

¹ Aybüke Erkal, Resim Öğretmeni, aybukeerkal7@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-4357-3526>

² Doç. Dr. Selma Karaahmet Balci, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, selmakaraahmet@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8436-0729>

1. GİRİŞ

Bir toplumun inançlarını, değerlerini, doğa anlayışını ve varoluşla ilgili temel sorularını yansıtan mitoloji; kültürel mirasın bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Mitolojide yer alan destanlar, tanrılar, kahramanlar ve semboller, o toplumun tarih boyunca geçirdiği deneyimlerin, dünya görüşünün ve kimliğinin bir yansımasıdır. Mitolojiyi öğrenmek, bir kültürün köklerine ve zenginliklerine erişim sağlamaktadır. Sanat eğitimi ise bu noktada devreye girmektedir. Kültürel mirasın aktarımında görsel sanatlar dersi, içinde barındırdığı kazanımlar da düşünüldüğünde önemli bir alanı işgal etmektedir. Öğrencilerin mitolojik semboller ve hikâyelerle etkileşime geçmesini, onları yeniden yorumlamasını sağlamaktadır.

Dinler tarihçisi Mircea Eliade (2001), mitleri, evrendeki her şeyin – ister bir insan davranışı, bir bitki türü, ister kozmosun kendisi olsun – nasıl yaratıldığını ve varlık kazandığını anlatan öyküler olarak tanımlamaktadır. Bu mitler, genellikle doğaüstü kabul edilen varlıklar aracılığıyla bu hikâyeleri sunmaktadır (Eliade, 2001). Geniş anlamda ele alındığında mitolojinin dünyayı anlamayı sağlayan bir model olduğunu söyleyen Bayat; onun aynı zamanda eski dönemlerdeki insanın eğitim sistemi olduğunu ve bu sistemin de sembollerle kendini ifade ettiğini yazmıştır (Bayat, 2005).

Kültürün günümüzde toplumsal bir kavram olarak bilimsel tanımını ilk kez yapan kişinin Britanyalı antropolog Edward Burnett Tylor olduğu genel olarak kabul görmektedir (Güvenç, 1979). Antropolog, *Primitive Culture* (İlkel Kültür) adlı eserinde kültürü şu şekilde tanımlamıştır: "Kültür veya medeniyet, geniş etnografik anlamında ele alındığında, toplumun bir üyesi olarak insan tarafından kazanılan bilgi, inanç, sanat, ahlaki değerler, hukuk, gelenek ve diğer yetenekleri ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür" (Tylor, 1903). Kültürel miras ise, geçmişten gelen bu tür değerler, hikâyeler, semboller, somut ve somut olmayan her türlü varlık anlamına gelmektedir (İSMEP, 2024).

Türk Mitolojisinde Öne Çıkan Semboller ve Figürler

Araştırmalara göre Türk mitolojisi bugün tam anlamıyla Yakutlar ve Altaylılarda bulunmaktadır (Ülken, 2007). Bu mitoloji, Orta Asya'dan günümüze kadar uzanan köklü bir geçmişe dayanır ve Türklerin göçebe yaşam biçimi, kahramanlık öyküleri, destanlar, tanrıçalar, ruhlar, efsanevi yaratıklar ve evrenin oluşumuna dair anlatılar gibi pek çok unsuru içerisinde barındırmaktadır. Kaynaklar incelendiğinde Türk mitolojisini diğer mitolojilerden ayıran birtakım özelliklerinin olduğu fark edilmektedir. Türklerin dünyayı anlama şekilleri, çok tanrıcılık inancının olmaması, mitolojik metinlerin dağınık olması, mitolojinin Şamanist inançların içinde bulunması, türeyiş ve koruyucu ruh ile ilgili mitlerin ağırlıkta olması bu özelliklerin başında gelmektedir (Bayat, 2005).

Türk mitolojisi ile bağlantılı Şamanizm ise, büyüsel ve sihirsel etkinliklere dayalı bir inanç sistemidir. Bu sistemde yaşam üç âleme ayrılmaktadır: gök, yer ve yeraltı. Gökyüzünde yaşayan varlıklar iyi, yer altında yaşayan varlıklar ise kötü olarak kabul edilmektedir. Orta katmanda yer alan yeryüzünde yaşayan insanlar ise bu iki âlem arasında denge sağlamaktadır. Bu dengeyi sağlayan kişi ise şaman olarak adlandırılmaktadır (Şener, 2003). Türk kozmolojisi ve mitolojisinde bulunan sembol ve olguların, Şamanizm ile ya dolaylı yoldan ya da doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. İslamiyet öncesi Türk destanlarında, dinsel dualarda ve ayinlerde, eski yazıtlarda bu sembol, figür ve olaylara rastlanmaktadır.

Destanların ana gövdesi mitolojilerdir (Gültepe, 2015). Özellikle İslamiyet öncesi Türk destanlarına bakıldığında birçok mitolojik olguyu bünyesinde barındırdığı görünmektedir. Bu destanlardan bazıları şunlardır: Yaratılış Destanı, Oğuz Kağan Destanı, Bozkurt Destanı, Ergenekon Destanı, Türeyiş Destanı, Göç Destanı. Bu destanlarda geçmekte olan ve genel Türk mitolojisinde de bulunmakta olan belli başlı sembol ve motifler açıklamalarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

Bozkurt (Börü): Hem tanrısal bir varlık hem de ana ve ata figürü olarak Türk mitolojisinde önemli bir rol oynamaktadır. Türk halkı için yol gösterici ve kurtarıcı olarak öne çıkarken, aynı zamanda savaşın ve

kahramanlığın sembolüdür. Bununla birlikte, Őamanı göge yükselttiği süreçte onu kötü ruhlardan koruma görevini de üstlenmektedir (Gültepe, 2015).

Ejderha (Evren): Bereket, bolluk, su ve yağmuru temsil etmekle birlikte kozmik anlamlar da taşıtmaktadır. Ayrıca, baharın, mavi ve yeşilin, doğu yönünün ve ağacın sembolüdür (Esin, 2004).

Kartal (Karakuş): Şamanizm'de Tanrı'nın elçisi olarak görülmektedir (Harva, 1998). Güneşi, hükümdarları, adaleti, gökyüzünü, kuvveti ve iyiliği temsil eder. İslamiyet sonrasında da g   ve kudreti simgeleyen bir figür olarak kullanılmaya devam edilmiştir (Çoruhlu, 2002).

Yer-Sub: Ağaç, orman, su, dağ gibi unsurlar Yer-Sub kültü olarak tanımlanmaktadır (Uslu, 2016).

Hayat Ağacı: Őamanın yeraltına ve göge ulaşmasına aracılık eden bir semboldür. Bu ağacın tepesinde yer alan kartal ya Őamana eşlik eder ya da Őamanın kendisidir. Ayrıca ejderha ve aslan gibi hayvanlar da ağacı koruyan figürlerdir ( ney, 1968).

Uçan At (Tulpar): Eski Türklerde at, ay ve yıldız tanrılarının bineği olarak kabul edilmektedir ve ölümden sonra asil ruhların at ile cennete yükseldiği düşünülmektedir (Esin, 2004). Başkurtların efsanelerinde uçan at figürü Tulpar olarak bilinir. Tulpar, yalnızca karanlıkta ve büyük mesafeleri aşarken kanatlarını açmaktadır ve bu kanatları sıradan insanlar görememektedir (Karakurt, 2024).

Ülgen (Bay  lgen): Altay Yaratılış Destanı'nda yaratıcı tanrı olarak geçen  lgen, gökle ilişkilendirilse de tamamen 'tanrısal' özelliklere sahip ve her şeyin yaratıcısı olarak tanımlanmamıştır (Eliade, 1999). Ülgen, iyi ve merhametli bir ruhtur; insanlara zarar vermez ve ateşi insanlığa onun getirdiğine inanılmaktadır (Akgün, 2008).

Erlik (Yerlik): Ülgen'in karşıtı olan Erlik, yer altında yaşayan, kötülükle, hastalıklarla ve belalarla ilişkilendirilen bir tanrı ruhudur (Akgün, 2008).

Umay Ana, Ak Ana ve Ana Maygıl: Umay, eski Türklerde doğurganlık tanrıcası olarak kabul edilmiştir (Roux, 2011, s. 134). Çocukları ve kadınları koruyan, bereket sembolü bir ruhtur (Çoruhlu, 2001). Ak Ana, sulara yaşayan, ışıktan bir bedene sahip, balık kuyruğu ve boynuzları olan fiziki olmayan bir varlıktır (Uslu, 2016). Yaratılış Destanı'nda Ak Ana,  lgen'e yaratma ilhamı veren kutsal bir dişi ruh olarak anılmaktadır. Ana Maygıl ise Türklerde ulusu ve vatani koruyan dişi bir koruyucu ruhtur (İnan, 1954).

Belirtmekte yarar vardır ki, diğer mitolojilerle karşılaştırıldığında Türk mitolojisinin öğrenilmesini zorlaştıran birkaç neden bulunmaktadır. G  be yaşam tarzı, yazıya almanın geç başlaması, Türk boylarının birbirinden ayrı düşmesi gibi objektif nedenler ve koyu dini uygulamalar gibi subjektif nedenler bunlardan bazılarıdır (Bayat, 2005).

Mitoloji, Kültür ve Sanat Eğitimi Arasındaki İlişki

Eğitimin birden fazla tanımı olmakla birlikte genel olarak, bireyde istenen yönde davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç içerisinde kültürü de barındırmaktadır. Eğitim kurumlarında aktarılan bilgiler "kasıtlı kültürleme" kapsamına girmektedir (Demirel, 2012). Eğitimin ilk işlevi kültür birikiminin ve sürekli liğinin sağlanmasıdır. Güngör' n (1991) Lundberg ve Schrag'dan aktardığına göre ise, eğitim sadece kültürel mirası aktarmakla sınırlı kalmaz; aynı zamanda araştırmalar, yenilikler, icatlar, yaratıcı sanatlar ve teknoloji aracılığıyla bu mirasa katkıda bulunur (Güngör, 1991).

Kültür, birçok unsuru içinde barındıran kapsamlı bir kavramdır. Bu geniş yelpaze içinde, sanatın rolü "kültür ve sanat" başlığı altında ayrıca vurgulanmaktadır. Bu da, sanatın kültürden bağımsız bir olgu olarak ele alınamayacağını açıkça göstermektedir. Örgün eğitimde sanat eğitimi ise okul içindeki güzel sanatlar dersleri ve etkinlikleri olarak tanımlanmaktadır. Kültür kavramı, sanat ve sanat problemlerini kapsadığı gibi, genel sanat eğitimi de sanat öğretimini içermektedir. Modern anlamda sanat eğitimi, hem kuramsal bilgilerin aktarımını hem de uygulamalı yaratıcı sanat çalışmalarını bir arada sunmaktadır (San, 2019).

Tarih boyunca sanat kavramı ile ilgili birçok tanım yapılmış, üzerinde çokça konuşulmuştur. Bu geniş kavramı burada kısaca özetlemek gerekirse, sanat tarihçi Thomas Munro'nun sanat anlayışından aktarıldığı üzere, "doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisidir" demek mümkündür (Sözen & Tanyeli, 1972). Bu tanım, sanatın sadece estetik bir deneyim sunmakla kalmadığını, aynı zamanda insanların duygusal ve zihinsel süreçlerini harekete geçirme yönünü de vurgulamaktadır.

Kültürün yalnızca sanat ve eğitimle değil, mitoloji ile de yakından ilişkisi bulunmaktadır. Öyle ki dinler tarihçisi Mircea Eliade, mitleri "karmaşık bir kültür gerçekliği" olarak tanımlamaktadır (Eliade, 2001, s. 15). Bu tanım, mitlerin sadece basit hikâyeler ya da inanç sistemleri olmadığını, aksine bir toplumun dini, sosyal, sanatsal ve tarihsel gerçekliklerini derinlemesine yansıtan çok katmanlı yapılar olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, mitolojinin de eski insanın eğitim sistemi olarak düşünüldüğü bir tanımı bulunmaktadır. Mitoloji olayların meydana çıkma biçimini açıklarken bunu semboller aracılığı ile yapmaktadır (Bayat, 2005).

Özkartal'ın (2015), Yıldızkaya'dan (2005) aktardığı üzerine Türk mitolojisi de bu kapsamda ele alındığında Türk efsane ve destanlarının derslerde kullanılmasının, çocukların zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı bilinmektedir. Benzer şekilde, görsel sanatlar derslerinde efsane ve destanların birer araç olarak kullanılması, öğrencilerin bu bilgileri daha kalıcı şekilde öğrenmelerine olanak tanıyacağı düşünülmektedir. Bu sürecin, hem okumalar hem de müze gezileriyle görsel öğrenme fırsatları sağlamasından söz edilmektedir. Bu edebi metinlerin sanat etkinliklerine dâhil edilmesinin bir diğer önemli sebebi ise, geçmişin anlamının yalnızca tarih bilgisinden ibaret olmadığı düşüncesidir (Özkartal, 2015). Dolayısıyla, sanat ve mitolojinin eğitimdeki yeri, kültürel mirasın aktarımında ve bireylerin gelişiminde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu çalışma, Türk mitolojisinde yer alan sembollerin ortaokul görsel sanatlar derslerinde kullanılmasının öğrencilerin kültürel miras bilinci ve görsel ifade becerileri üzerindeki etkisini incelemeyi hedeflemektedir.

1.2. Araştırmanın önemi

Görsel sanatlar dersleri, öğrencilere kendi kültürel miraslarını keşfetme ve sahiplenme imkânı sağlamaktadır. Türk mitolojisindeki semboller, öyküler ve figürler ise derin kültürel ve tarihi değerleri yansıtan önemli unsurlardandır. Bu çalışmada, ortaokul görsel sanatlar derslerinde Türk mitolojisindeki sembollerin kullanılmasının, öğrencilerin kültürel miras bilincini arttırabileceği ve bu alanda farkındalık kazanmalarını sağlayabileceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, çalışma sonuçları Türk mitolojisi sembollerinin görsel sanatlar derslerinde kullanılmasının, öğrencilerin özgün ifade yeteneği ve sanatsal becerilerinin gelişimine olan katkısını da ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, Türk mitolojisi karakterleri ve sembollerinin kullanımı, öğrencilerin sanatsal özgünlüklerini artırarak hem kültürel miras bilincini hem de sanat alanındaki becerilerini geliştirmek üzere etkili bir araç olarak değerlendirilmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu çalışma için nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır ve eylem araştırması olarak desenlenmiştir. Eylem araştırması, bizzat uygulamanın içinde olan (okulda çalışan öğretmen, müdür vb.) bir uygulayıcının kendisi ya da bir araştırmacı ile birlikte, uygulama sürecine ilişkin sorunları ortaya çıkarmak, anlamak ve çözmek için sistematik veri toplama ve analiz yapmasını içeren bir araştırma yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Bu çalışmada, Türk mitolojisindeki sembollerin ortaokul görsel sanatlar derslerinde kullanımının öğrencilerin kültürel miras anlayışına ve sanatsal özgünlüklerine olan etkisini incelemek amacıyla içerik analizi, görsel fenomenolojik desen ve alan yazın (literatür) taraması yöntemleri kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın alışma grubu

Araştırmanın örneklemini  zel Ressam Leyla Taban Tasarım Sanat Kişisel Gelişim Kursu'na devam eden 20 ortaokul  ğrencisi oluşturmuştur. Bu örneklemin seçilmesinde, araştırmacının katılımcıları ve mek nı bilinçli olarak belirlediği amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Creswell, 2016).

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Bu çalışmada veriler 2023-2024 eğitim  ğretim yılı içerisinde 05.10.2023 ve 26.04.2024 tarihleri arasında öğrencilerden alınan resimlerden elde edilmiştir. İlk olarak,  n test aşamasında öğrencilerden Türk kültürü ile ilgili önceden bildikleri kavramlarla resim yapmaları istenmiştir. Bu resimler, öğrencilerin başlangıçtaki bilgi ve becerilerini yansıtmak amaçıyla değerlendirilmiştir. Sonrasında, Türk mitolojisi hakkında temel bilgilendirme dersleri verilmiştir. Son test aşamasında ise, öğrencilere yeniden Türk kültürü ile ilgili resimler yapmaları talep edilmiştir. Bu resimler, öğrencilerin bilgilendirme derslerinin ardından edindikleri bilgileri nasıl uyguladıklarını ve sanatsal becerilerinin nasıl etkilediğini görmek amaçıyla analiz edilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Toplanan veriler, görsel fenomenolojik desen kullanılarak analiz edilmiştir. Görsel fenomenolojik desen, öğrencilerin resimlerinde kullandıkları mitolojik semboller ve figürlerin nasıl algılandığını ve ifade edildiğini incelemeyi amaçlamıştır. Bu yöntem, bireylerin bir olay veya olguyu nasıl deneyimlediğini ve yorumladığını incelerken görsel araştırmayı da sürece dâhil etmektedir (Bedir Erişti, 2021). Öğrencilerin  n test ve son test resimleri arasındaki farklar karşılaştırılmış ve mitolojik öğelerin kullanımı, çeşitliliği ve anlamlandırılması açısından değerlendirilmiştir. Öğrenci resimlerinden elde edilen veriler, MAXQDA isimli nitel veri analizi yazılımı kullanılarak kodlanmış ve temalara ayrılmıştır. Kod ve temalara dair bulgular tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Nitel veri analizi, verilerin kodlanmasını ve metnin küçük parçalara ayrılarak belirli temalar altında gruplandırılmasını içermektedir (Creswell & Plano Clark, 2018).

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada ‘‘Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’’ kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan ‘‘Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler’’ başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Kararları

Etik değerlendirme kararının tarihi: 26.05.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2023-433

3. BULGULAR

Bu bölümde, katılımcıların Türk kültürü temalı resimleri görsel fenomonolojiyle incelenmiş ve ardından içerik analizi yöntemiyle kod ve temalara ayrılarak tablolaştırılmıştır.

 n testte öğrencilerden, Türk kültürüne dair akıllarına gelen kavramlarla resim yapmaları istenmiş ve bu resimlerde Türk mitolojisi unsurlarının ne sıklıkla kullanıldığı değerlendirilmiştir. Daha sonra, katılımcılara mitoloji ve Türk mitolojisi hakkında bilgilendirme dersleri verilmiş ve son testte Türk kültürüyle ilgili yeniden bir resim yapmaları istenmiştir. Bu aşamada, Türk kültürü bağlamında Türk mitolojisini nasıl kullandıkları ve ifade özgünlükleri değerlendirilmiştir.

Katılımcıların çoğunluğunu bir yılı aşkın süredir resim kursuna devam eden öğrenciler, küçük bir kısmını ise kursa yeni başlamış öğrenciler oluşturmaktadır.

Ön Test

Son Test

Şekil 1. 1. Öğrenci

İlk resim olan karakalem çalışmasında, kayaların üzerinde duran bir at ve binicisi görülmektedir. Kadın figürü, Osmanlı'yı simgeleyen üç hilalli bir başlık takmaktadır. İkinci çalışmada ise ejderha figürü, Türk kilim desenleriyle süslenmiş olarak merkezi bir konumda yer almakta, öğrencinin yansıttığı kültürel bağlamı ve yaratıcılığını öne çıkarmaktadır. Ejderha figürünün altındaki dalgalar ve gök cisimleri, su ve evren ile olan bağlantısını güçlendirmektedir.

Ön Test

Son Test

Şekil 2. 2. Öğrenci

Birinci resimde, İstanbul'un simgelerinden Galata Kulesi ve bir cami, deniz ve martılarla birlikte renkli bir şekilde resmedilmiştir. Bu, İstanbul'un kültürel, coğrafi ve tarihi özelliklerini yansıtmaktadır. İkinci resimde ise kurt figürü, Türk kültürü ve mitolojisindeki önemini vurgularken, üstte yer alan Türk bayrağındaki ay ve yıldız, güçlü bir millî kimlik ve birlik sembolüdür. Ay yıldızdan kurda uzanan sarı ışık huzmesi, millî unsurları bir araya getirmektedir.

 n Test

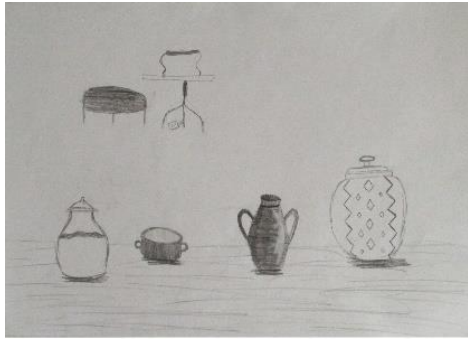
Son Test

Şekil 3. 3. Öğrenci

Bu  ğrenci çalışmasında, halk kültürünün önemli figürleri olan Hacivat ve Karagöz, karakalem tekniğiyile resmedilmiştir. İkisinin arasında ise Türk sosyal yaşamının bir simgesi olan büyük bir Türk kahvesi fincanı yer almaktadır. İkinci resimde ise, kalpaklı, pelerinli ve kılıçlı bir Türk savaşçısının bir kurda bindiğ  görülmektedir. Renklendirilerek yapılan bu çalışma, kurtların Türk kültüründe savaş, g c ve kahramanlıkla olan bağııı vurgulamaktadır.

 n Test

Son Test

Şekil 4. 4. Öğrenci

İlk  ğrenci resminde yer alan çömlekçilik ve seramik, Türk kültüründe önemli bir geleneksel el sanatı dalını temsil etmektedir. Öğrenci, resminde çömlekleri ve tornayı k c k boyutlarda kâğıt yüzeyine serpiştirmiştir. Karakalem tekniğiyile yapılan ikinci çalışmada ise, suyun üzerindeki bir kayanın üzerinde duran figür elindeki yıldız gökyüzündeki hilale doğru uzatmaktadır. Bu duruş, Türk mitolojisindeki doğauşt  g c lerle ve göksel olaylarla olan bağılantıyı simgelerken, figürün hareketi yükselme ve birleşme temasını  ne çıkarmaktadır. Bu görüntü, Türklerin Yaratılış Destanı'na bir gönderme niteliğinde olabilir. Hilal ve yıldız ise Türk bayrağındaki sembollere ve Türk milletin n birlikteliğ ne atıfta bulunmaktadır.

olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca başında Osmanlı fesinin yer alması, Orta Asya ve Anadolu kültürlerinin birleştiğini simgeler.

 n Test

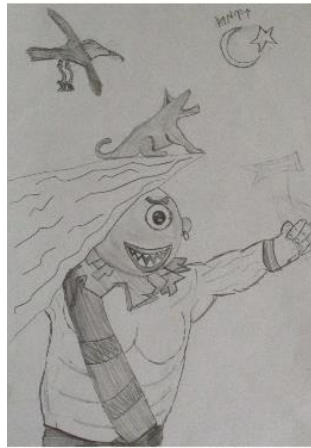
Son Test

şekil 7. 7. Öğrenci

 lk çalışmada, Türk kültürünü temsil eden Türk kahvesi ve Ebru sanatı birleştirilmiştir. Kahve fincanı üzerinde, Ebru sanatıyla ilişkilendirilen lale motifi yer almaktadır ve aynı motif, kâğıdın sağ tarafında daha büyük boyutta resmedilmiştir.  kinci çalışmada ise, geleneksel Türk kıyafetleri içinde bir Akana tasviri görülmektedir. Çalışma karakalemle yapılmış, saçları, teni ve kuyruğu mavi kuru boya ile renklendirilmiştir.

 n Test

Son Test

şekil 8. 8. Öğrenci

Birinci resimde, Türk mitolojisine ait kurt, kartal ve Tepegöz figürleri yer almaktadır. Sağ  st köşede millî simge olan ay yıldız ve Göktürk alfabesiyle "Türk" yazısı bulunmaktadır. Kurt savaşı ve bağımsızlığu, kartal ise g   ve h k mdarlığu simgelerken, Tepegöz korkutucu bir yaratık olarak mitolojik anlatılarda yer almaktadır. Bu unsurların yalnızca bu öğrencinin çalışmasında yer alması, velisinin eski Türk kültürüne olan ilgisinin öğrenciye yansıdığını düşündürmektedir. Öğrenciyle yapılan sohbetler de bu durumu doğrulamaktadır.  kinci çalışmada, dağlar arasında hayat ağacı ve onu saran ejderha figürü yer almakta, bu kompozisyon koruyucu ruh ve hayat ağacı temasını yansıtmaktadır. Ayrıca Bozkurt ve Türeyiş

destanlarına gönderme yapan figürler, halı ve kilim motifleri ile birlikte millî kültürel unsurlar resme dâhil edilmiştir.

Ön Test

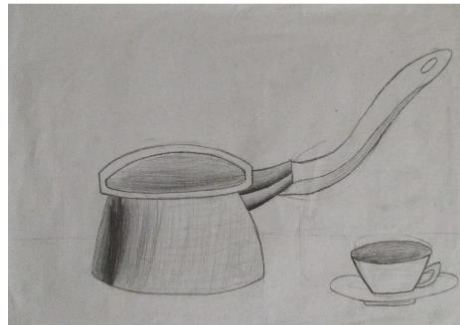
Son Test

Şekil 9. 9. Öğrenci

Öğrencinin birinci çalışmasında, Kız Kulesi ve yelkenliler öne çıkarken, deniz içindeki canlılar görünür şekilde resmedilmiştir. Ancak çizgisel gelişim aşamalarından gerçekçilik ve görünürde doğalcılık dönemlerine denk gelen yaş grubuna ait bir çocuk için deniz içinin röntgen görünmesi düşündürücüdür. Arka planda cami ve binalar İstanbul'un şehir silüetini yansıtırken, öğrenci İstanbul'un belirli simgeleriyle Türk kültürünü ifade etmeye çalışmıştır. İkinci çalışmada ise, mavi kuyruğu ve beyaz saçlarıyla Türk mitolojisinden Akana figürü ön planda yer almakta, Kız Kulesi'ni izlemektedir. Kuledeki ay yıldız motifi, mitolojik ve modern unsurları birleştirerek Türk kültürünün ve mitolojisinin etkileşimini vurgulamaktadır.

Ön Test

Son Test

Şekil 10. 10. Öğrenci

Türk kültürüyle ilgili ilk çalışmada, bir masa üzerinde cezve ve Türk kahvesi bulunmakta, bu kompozisyon Türk kahvesinin hazırlanması ve sunulması ritüelini yansıtmaktadır. İkinci çalışmada ise, renkli kalemlerle yapılan resimde, Türk mitolojisinde yer alan Ayzıt ve onun ongunu olan kuğu motifi tasvir edilmiştir.

Ayzıt'ın k pelerindeki Türk bayrağı, millî kimliğı temsil ederek mitolojik figürün Türk kültürüyle bağını güçlendirmektedir.

 n Test

Son Test

Şekil 11. 11. Öğrenci

Birinci resimde, Türk kültürüne ait çömlek, ebru sanatından lale ve kilim motifleri kuru kalemle renklendirilmiştir. İkinci resimde ise, kâğıdın ortasında karakalem tekniğıyle bir Erlik figürü tasvir edilmiştir. Erlik, boynuzları, koyu renk sakalı ve ateşle belirginleşen bir figür olup, Türk mitolojisinin önemli motiflerinden biridir.

 n Test

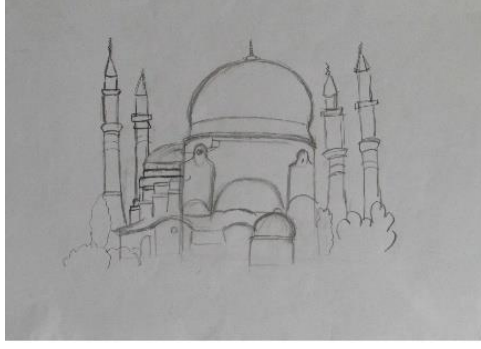
Son Test

Şekil 12. 12. Öğrenci

Karakalem tekniğıyle yapılan ilk resimde, geleneksel kıyafetler giymiş bir figür elinde hançerle dans etmektedir. Bu, Türk kültüründe halk oyunlarının önemini vurgulamaktadır. İkinci resimde, mavi kuyruğı ve boynuzlarıyla ışık saған Akana figürü merkezdedir. Arkasında millî semboller ay ve yıldız, ayrıca kozmolojik semboller olan Güneş ve Dünya yer almaktadır. Akana'nın Dünya ile tasvir edilmesiyle yaratılış ve yaşam arasındaki bağılantıyı simgelediğı düşünülmektedir.

Ön Test

Son Test

Şekil 13. 13. Öğrenci

Öğrencinin ilk resminde, Türk ve İslam kültürüyle ilişkilendirilen cami tasvir edilmiştir; yapısal detaylar Ayasofya Cami olduğunu göstermektedir. İkinci resimde ise, su yüzeyinde büyük bir ağaç ve dallarındaki nazar boncukları yer almaktadır. Ağacın sağ tarafında suyla ilişkilendirilmiş ejderha motifi bulunmakla birlikte hayat ağacı, Türk mitolojisinde Dünya'nın merkezi olarak önemli bir sembol olarak kabul edilmektedir. Nazar boncuğu ise Türk kültüründe koruyucu bir sembol olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Ön Test

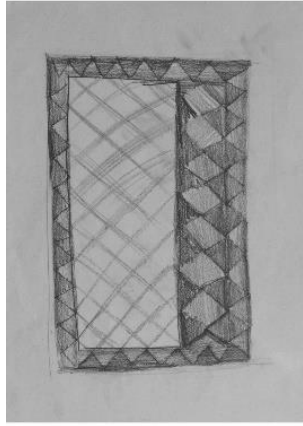
Son Test

Şekil 14. 14. Öğrenci

Birinci çalışmada, kâğıdın sol üst köşesinde Türk bayrağı yer almaktadır. Diğer öğeler ise serbestçe yerleştirilmiştir. Alt kısımda çiçek desenli bir Türk kahvesi fincanı ve geleneksel lokum tasvir edilmiştir. İkinci çalışmada ise öğeler rastgele dağıtılmış ve belirli bir kompozisyon görülmemektedir. Motifler arasında çift başlı kartal, evrenle ilişkilendirilen ejderha, Akana, kurt başlı tuğ ve çömlek bulunmaktadır. Motifler kısmen renklendirilmiş olup, öğrenci gördüğü figürleri hatırladığı şekilde kâğıda aktarmıştır.

 n Test

Son Test

Şekil 15. 15. Öğrenci

 lk görselde, k ğ d n merkezinde dikdörtgen biçimli basit bir kilim karakalem tekniğ yle tasvir edilmiştir. Kilim, Türk evlerinde geleneksel olarak kullanılan ve el sanatlarının önemli bir örneğidir.  kinci resmin sağ tarafında ise Türk mitolojisinde yer alan kanatlı at T lp r ve kalpaklı bir kadın figürü yer almaktadır. T lp r'ın kahramanların bineğ  olduğu göz önüne alındığında, atın üzerindeki kadın figürünün önemli bir figür olduğu düşünülmektedir.

 n Test

Son Test

Şekil 16. 16. Öğrenci

Öğrenci ilk resminde, zemin üzerine lale desenli bir çömlek, yaprak sarması, ayran testi ve lokum yerleştirmiştir. Arka planda, evin duvarında  er eve içinde bir kemeçe bulunmaktadır. Yaprak sarması, ayran ve lokum, Türk mutfağının geleneksel lezzetlerini temsil ederken, kemeçe Türk müziğinde önemli bir halk enstrümanıdır.  kinci resimde ise Türk mitolojisinde önemli bir figür olan kürt, Türk kahvesi yaparken betimlenmiştir. Masada bir ocak, iki fincan, bir lokum kutusu ve tabağı bulunmaktadır. Bu detaylar, Türk kültürüne ait unsurları ve kahve ritüellerini yansıtırken, mizahi bir dille iki farklı öğenin nasıl bir araya getirildiğ ni göstermektedir.

Ön Test

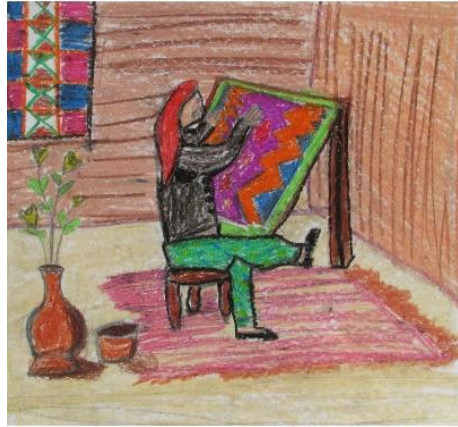
Son Test

Şekil 17. 17. Öğrenci

İlk çalışmada, Türk kültürüne ait çeşitli unsurlar bağımsız şekilde bir araya getirilmiştir. Resimde; millî birliği ve vatanseverliği temsil eden Çanakkale Şehitler Abidesi, millî kimliği simgeleyen Türk bayrağı, dini inancın sembolü olan cami, Mevlevi dervişlerinin ritüelini betimleyen semazen ve geleneksel bir içecek olan Türk kahvesi yer almaktadır. İkinci resimde ise cami minaresine sarılmış bir ejderha figürü çalışmanın odak noktasıdır. Gökyüzünde bulutlar, güneş ve yağmur bulunmaktadır. Türk mitolojisinde ejderhaların yağmur, su ve bereketle ilişkilendirilmiş ve iyi özellikler taşıyan varlıklar oldukları düşünülmektedir. Minareye sarılmış bu ejderha, geleneksel Türk-İslam mimarîsini ve mitolojisini yaratıcı bir şekilde bir araya getirmektedir.

Ön Test

Son Test

Şekil 18. 18. Öğrenci

Öğrenci, ilk resminde Türk kültürünün geleneksel el sanatlarından kilim ve halı dokumacılığını renkli bir şekilde kâğıt yüzeyine aktarmıştır. Başında yazma olan ve şalvar giymiş bir kadın figürü, dokuma tezgâhında kilim dokumaktadır; arka planda ise duvarda dokunan kilimlerden biri görünmektedir.

Resmin sol alt k sesinde,   mlek li e atıfta bulunan   ek desenli bir vazo ve bir çanak yer almaktadır. İkinci çalışmada ise, evrenle ilişkilendirilen ejderha, gök cisimleriyle birlikte canlı renklerle tasvir edilmiştir. Resim, mitolojik ve millî motifleri bir arada kullanarak Türk kültürünün bilinen sınırlarının ötesine geçtiğini göstermektedir. Sol  st köşede yer alan ay yıldız millî bir sembol olarak kırmızıyla vurgulanmıştır.

 n Test

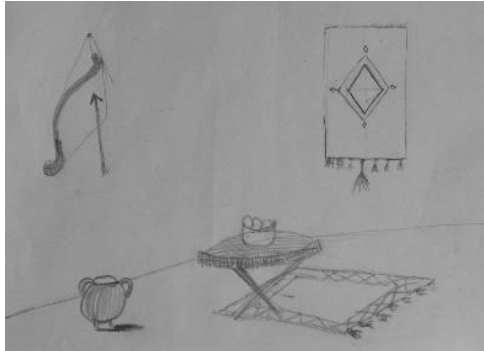
Son Test

şekil 19. 19. Öğrenci

Öğrenci, ilk çalışmasında mek n içerisinde yer sofrası ve ba daş kurmuş bir kadın figürünü resmetmiştir. Duvarda ise Türk el sanatlarından kilim, dekoratif bir öge olarak yer almaktadır. İkinci resimde, Türk mitolojisinin önemli figürlerinden Umay Ana, Türk mutfağının  ne çıkan tatlılarından biri olan Maraş dondurmasını yerken karakalem tekniğiyle tasvir edilmiştir. Umay Ana'nın bu geleneksel tatlı ile betimlenmesi, mitolojik bir figürün günlük yaşamla ve kültürle nasıl birleşti ini göstermektedir.

 n Test

Son Test

şekil 20. 20. Öğrenci

İlk resimde, mek n içinde yer sofrası, kilim ve çömlek gibi Türk kültürüne ait ögeler karakalem tekniği ile sunulmaktadır. Duvarda ise dekoratif bir kilim ve ok-yay asılıdır. Bu sade kompozisyon, geleneksel unsurları güvenli sınırlar içinde yansıtmaktadır ve yenilikçi bir yorumda bulunulmamıştır. İkinci resimde ise, açık havada iki Türk çadırları renkli olarak betimlenmiştir. Sol taraftaki çadırların önünde oturan ve Türk kahvesi içen figürün Oğuz Ka an olduğu, kırmızı uçağın arkasındaki "Oğuz Ka an Türk Kahvesi Keyfi" yazısından anlaşılmaktadır. Figürün etrafında   ekler ve bir yer masasıyla cezve yer alır. Çadırların arkasında bir cami de bulunur. Canlı renkler kullanılarak k  it tamamen doldurulmuş ve kültürel ögeler

yenilikçi bir şekilde birleştirilmiştir. Bu ikinci çalışma, yaratıcı yaklaşımıyla ilk resme kıyasla daha etkileyici ve derinlemesine bir ifade sunmaktadır.

Türk Kültürü ile İlgili Öğrencilere Yaptırılan Ön Test Resimlerinin Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgulara İlişkin Kod ve Temalar

Ön testte öğrencilere Türk kültürüyle ilgili daha önce öğrendikleri kavramları kullanarak bir resim yapmaları istenmiştir. Ön testin ardından, öğrencilerin Türk mitolojisi kullanımındaki eksiklikleri belirlenmiş ve bu eksiklikleri gidermek için Türk mitolojisi sembolleri, hikâyeleri ve karakterleri hakkında bilgilendirme dersleri verilmiştir. Bu ders kapsamında, yapay zekâ kullanılarak Türk destanları ve karakterleri görselleştirilmiştir. Son testte ise öğrencilere yine Türk kültürüyle ilgili akıllarına gelen kavramlarla resimler yapmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin resimlerinde kullandıkları unsurlar tema ve kodlara ayrılarak aşağıda açıklanarak sunulmuştur.

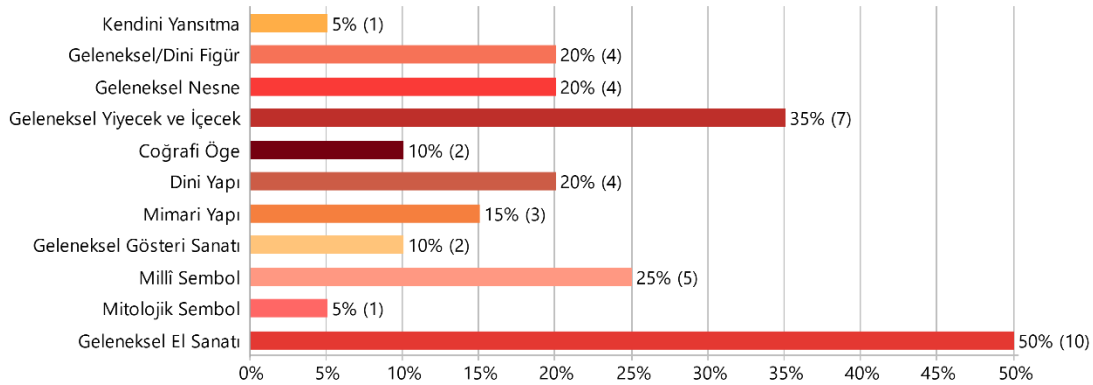
Tablo 1.

Türk Kültürü ile İlgili Öğrencilere Yaptırılan Ön Test Resimlerinin Analizi Sonucu Elde Edilen Kodların Dağılımı

Geleneksel Unsurlar	Kişisel İfade	Yapısal Unsurlar	Semboller
Geleneksel Nesne	Kendini Yansıtmı	Dini Yapı	Milli Semboller
Geleneksel/Dini Figür		Mimari Yapı	Mitolojik Semboller
Geleneksel Yiyecek ve İçecek		Coğrafi Yapı	

Geleneksel El Sanatı

Geleneksel Gösteri Sanatı

Grafik 1. *Türk Kültürü ile İlgili Öğrencilere Yaptırılan Ön Test Resimlerinin Analizi Sonucu Elde Edilen Kodların Yüzdelik Dağılımı*

Geleneksel Unsurlarla İlişkili Bulgular

Geleneksel unsurların analizi sonucunda beş kod elde edilmiştir:

1- Geleneksel Nesne: 2 öğrenci yer sofrasını, 1 öğrenci cezve, 1 öğrenci kemeçe ile ok ve yayı resimlerinde kullanmıştır.

2- Geleneksel/Dini Figür: 1 öğrenci semazen, bir diğeri Osmanlı'yı temsil eden başlığa sahip kadın, 1 katılımcı kilim dokuyan yaşlı kadın ve diğer 1 öğrenci eşarplı kadın figürlerine yer vermiştir.

- 3- Geleneksel Yiyecek ve  ecek: 6  ğrenci Türk kahvesi, 1  ğrenci ayran, 3  ğrenci lokum, 1  ğrenci yaprak sarmasını kullanmıştır.
- 4- Geleneksel El Sanatı: Katılımcıların %50'si çömlek, kilim ve ebru motiflerine yer vermiştir.
- 5- Geleneksel Gösteri Sanatı: 1  ğrenci Hacivat ve Karagöz, 1  ğrenci halk dansı yapan hançerli kadın figürünü resmetmiştir.

Kişisel İfade ile İlişkili Bulgular

Bu tema altında yapılan analiz sonucunda 1 kod elde edilmiştir:

- 1- Kendini Yansıtmı: 1 katılımcı, resmine "Cin Ali" figürü şeklinde kendisini eklemiş ve figürün yanına "ben" yazarak kendini ifade etmiştir.

Yapısal Unsurlarla İlişkili Bulgular

Bu tema altında yapılan analiz sonucunda üç kod elde edilmiştir:

- 1- Dini Yapılar: 4 katılımcı resimlerinde camiye dini mimarî unsurı olarak yer vermiştir.
- 2- Mimar  Yapılar: 3  ğrenci Galata Kulesi, Kız Kulesi ve kale gibi mimarî yapıları kullanmıştır.
- 3- Coğrafi  ge: 1  ğrenci İstanbul'u resmederken denizi kullanmış, 1  ğrenci ise  in'i kötü şekilde g len bir yüz ve kelime olarak kâğıda yansıtmıştır.

Sembollere İlişkin Bulgular

Bu tema altında yapılan analiz sonucunda iki kod elde edilmiştir:

- 1- Millî Semboller: 1  ğrenci, Osmanlı başlıklı binicisiyle at figürünü millî bir sembol olarak kullanmıştır. 1  ğrenci, Büyük Hun, Selçuklu ve Osmanlı bayraklarını kronolojik sırayla resmetmiş, 2  ğrenci Türk bayrağını kullanmıştır. 1  ğrenci ay-yıldız sembolünü bayrağın dışında, 1  ğrenci ise vatanseverliğı soyut bir sembol olarak metin ve görsellerle ifade etmiştir. Ayrıca 1  ğrenci Göktürk alfabesine ait olduğı düşünülen bir kelime yazmıştır, diğ r bir  ğrenci ise Çanakkale Şehitler Abidesi'ni resmetmiştir.
- 2- Mitolojik Semboller: Sadece 1  ğrenci, Tepegöz, kurt ve kartal motiflerini kullanarak mitolojik sembollere yer vermiştir.

Türk Kültürü ile İlgili  ğrencilere Yaptırılan Son Test Resimlerinin Analizi Sonucu Elde Edilen Bulgulara İlişkin Kod ve Temalar

Öğrencilerin resimlerinde kullandıkları unsurlar tema ve kodlara ayrılarak aşağıda açıklanarak sunulmuştur.

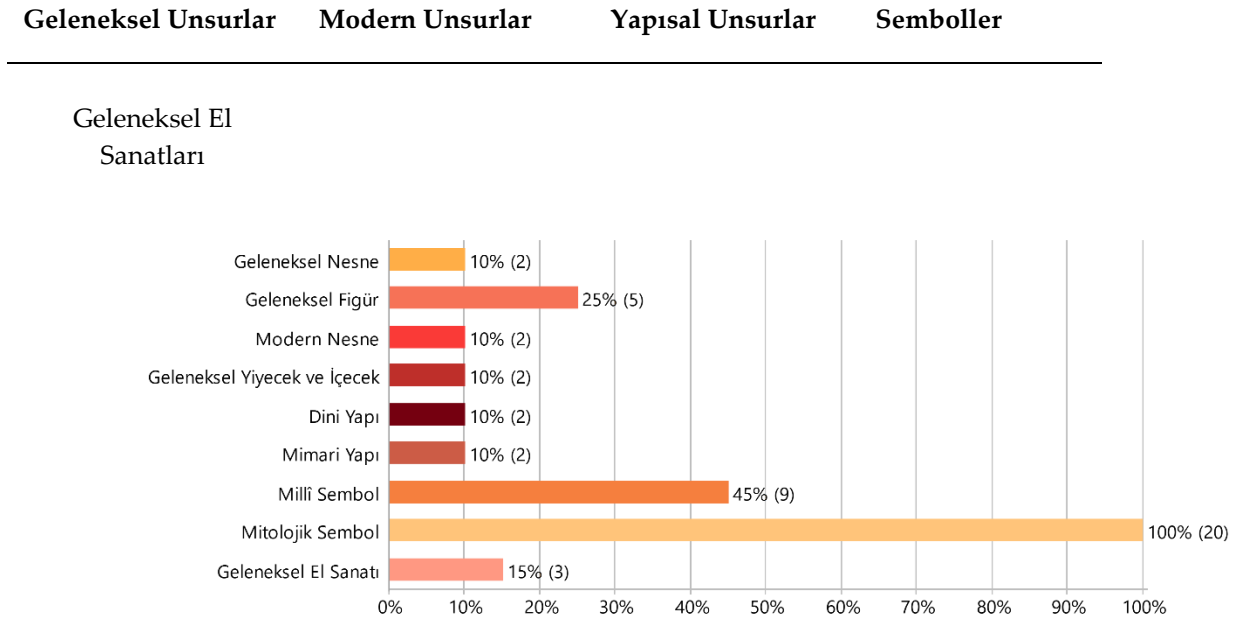
Tablo 2.

Türk Kültürü ile İlgili  ğrencilere Yaptırılan Son Test Resimlerinin Analizi Sonucu Elde Edilen Kodların Dağılımı

Geleneksel Unsurlar	Modern Unsurlar	Yapısal Unsurlar	Semboller
Geleneksel Nesne	Modern Nesne	Dini Yapı	Millî Semboller
Geleneksel Figür		Mimar� Yapı	Mitolojik Semboller
Geleneksel Yiyecek ve �ecek			

Tablo 2. Devamı

Türk Kültürü İle İlgili Öğrencilere Yaptırılan Son Test Resimlerinin Analizi Sonucu Elde Edilen Kodların Dağılımı

Grafik 2. Türk Kültürü İle İlgili Öğrencilere Yaptırılan Son Test Resimlerinin Analizi Sonucu Elde Edilen Kodların Yüzdelik Dağılımı

Geleneksel Unsurlarla İlişkili Bulgular

Bu tema altında yapılan analiz sonucunda dört kod elde edilmiştir:

- 1- Geleneksel Nesne: 1 öğrenci resminde fes, 1 öğrenci ise nazar boncuğu kullanmıştır.
- 2- Geleneksel Figür: 5 öğrenci eski Türk figürlerine yer vermiştir. 2 öğrenci kalpaklı erkek, 1 öğrenci ata binmiş kalpaklı asker, 2 öğrenci ise kalpaklı kadın figürleri çizmiştir.
- 3- Geleneksel Yiyecek ve İçecek: 1 öğrenci Maraş dondurması, 1 öğrenci ise Türk kahvesi ve lokumu resimlerinde kullanmıştır.
- 4- Geleneksel El Sanatı: 3 öğrenci geleneksel el sanatlarına yer vermiştir. 1 öğrenci ejderhanın gövdesinde kilim motifi, 1 öğrenci kompozisyonunda kilim, 1 öğrenci ise çömlek kullanmıştır.

Modern Unsurlara İlişkin Bulgular

Bu tema altında yapılan analiz sonucunda 1 kod elde edilmiştir:

- 1- Modern Nesne: 1 öğrenci resminde kırmızı uçak, 1 öğrenci ise mutfakta kullanılan ocağa yer vermiştir.

Yapısal Unsurlarla İlişkili Bulgular

Bu tema altında yapılan analiz sonucunda iki kod elde edilmiştir:

- 1- Dini Yapılar: 2 öğrenci resimlerinde dini mimarî unsur olarak camiye kullanmıştır.
- 2- Mimarî Yapılar: 2 öğrenci genel mimarî den yapılar resmetmiştir. 1 öğrenci Kız Kulesi, 1 öğrenci ise eski Türk mimarî sine ait çadır (oba) kullanmıştır.

Sembollere İlişkin Bulgular

Bu tema altında yapılan analiz sonucunda iki kod elde edilmiştir:

1- Millî Semboller: 7 öğrenci ay-yıldız sembolünü bayrağın dışında kullanmış, 1 öğrenci Türk bayrağına, 1 öğrenci ise kurt başlı tuğ'a yer vermiştir.

2- Mitolojik Semboller: Tüm öğrenciler Türk mitolojisine ait sembolleri kullanmıştır. 6 öğrenci ejderha, 5 öğrenci ise gök cisimlerini resmetmiştir; 3 öğrenci gök cisimlerini ejderha ile birlikte tasvir etmiştir. 4 öğrenci Ak-Ana'yı, 4 öğrenci kurt motifini, 2 öğrenci hayat ağacını kullanmıştır. Ayrıca 1 öğrenci Oğuz Kağan, 1 öğrenci Umay Ana, 1 öğrenci Ülgen, 1 öğrenci Erlik, 1 öğrenci Ayzıt figürlerini resmetmiştir. Çift başlı kartal, Tulpar ve Yaratılış Destanı'na gönderme olarak su motifi de birer öğrencinin eserlerinde yer almıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğrencilerin kültürel unsurlara erişiminde dijital teknolojilerin ve internetin etkisi giderek artmaktadır. Bu hızlı değişim sürecinde, kültürel mirasın sistematik olarak gelecek nesillere aktarılmasının sorumluluğu eğitim kurumlarına düşmektedir. Türk mitolojisi, Türk kültürünün köklü bir parçası olarak, çok sayıda kültürel özellik ve derin anlam barındırmaktadır. Bu mitolojik unsurlar, Türk halkının geçmişine, inançlarına ve değer yargılarına ışık tutmaktadır. Genç nesiller için soyut kültürel mirasın aktarımında mitolojinin rolü oldukça önemlidir. Görsel sanatlar eğitimi programlarına Türk mitolojisinin entegre edilmesi, öğrencilerin kültürel kimliklerini pekiştirmeleri ve tarihsel bağlarını güçlendirmeleri, sanatsal becerilerini desteklemesi açısından ilgi çekici ve kritik bir fırsat sunmaktadır. Böylece, gençler hem geçmişlerini tanıma hem de kültürel değerlerini yaşatma imkânı bulacaklardır.

Genel olarak, öğrencilerin Türk kültürüyle ilgili olarak yaptıkları ön ve son resimler karşılaştırıldığında; son testteki eserlerde mitolojik sembollerin ve figürlerin belirgin bir artış gösterdiği, ayrıca modern öğelerin de kompozisyonlarda kullanıldığı saptanmıştır.

Geleneksel nesneler ve figürler her iki resimde de önemli bir yer kaplamaktadır. Ancak son resimlerdeki mitolojik öğelerin çeşitliliği ve derinliği, öğrencilerin Türk mitolojisi hakkında daha fazla bilgi edindiklerini ve bu bilgiyi sanatsal ifadelerine yansıttıklarını göstermektedir. Ayrıca; Türk mitolojisindeki destanlar, figürler ve motiflerin ders kapsamında anlatımının ardından, öğrencilerin Türk kültürüyle ilgili son resimlerinde ilk resimlerine kıyasla olumlu gelişmeler gözlemlenmiştir. Kâğıt kullanımı ve kompozisyon düzenlemelerinde görülen gelişmeler, kültürel motiflerin özgün bir şekilde işlendiğini ortaya koymakla birlikte 12 öğrencinin resimlerinde renk kullanımını tercih ettikleri tespit edilmiştir.

İlk yapılan Türk kültürü temalı resimler incelendiğinde, öğrencilerin önemli bir kısmının akıllarına gelen ilk imgeleri doğrudan yansıttıkları ve resimlerde herhangi bir konu bütünlüğü olmadığı gözlemlenmektedir (Örn: Şekil 4, 5, 11, 7). Ancak ikinci resimlerde, motiflerin belirli bir olay örgüsü çerçevesinde ele alındığı ve yaratıcı bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Örneğin, ejderhanın minareye sarılı şekilde tasvir edilmesi (Şekil 18), Türk mitolojisine ait çeşitli figürlerin ve geleneksel el sanatlarına ait motiflerin bir arada bütünlük içinde resmedilmesi (Şekil 2, 9), Oğuz Kağan figürünün Türk kahvesi içerken betimlenmesi (Şekil 21), kurt figürünün ocakta Türk kahvesi pişirirken gösterilmesi (Şekil 17) ve Umay Ana figürünün Maraş dondurması yerken tasvir edilmesi (Şekil 20) gibi örnekler bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Bilgilendirme derslerinde bazı öğrencilerin Türk mitolojisinin varlığına şaşkınlıkları ve bu sayede konuya olan ilgilerinin belirgin şekilde artması dikkat çekmiştir. Derslerin ardından, öğrencilerin son test olarak yaptıkları Türk kültürüyle ilgili resimlerde konu üzerine daha fazla yoğunlaştıkları görülmüştür.

Bulgular, Türk mitolojisinin görsel sanatlar derslerinde kullanılmasıyla öğrencilerin kültürel bilinç ve özgün anlatım becerilerinde olumlu bir artış olduğunu göstermektedir. Ayrıca, modern unsurların da kültürel resimlerde yer alması, öğrencilerin geçmiş ile günümüz arasında bir bağlantı kurarak kültürel miraslarını daha geniş bir perspektifte algıladıklarını göstermektedir.

Sanat yoluyla öğrenme sürecine entegre edilen Türk mitolojisi, öğrencilerin kültürel mirasa olan ilgisini artırmakta ve onların özgün ifade yeteneklerini geliştirmektedir. Türk mitolojisinin görsel sanat derslerinde öğrencilere öğretilmesinin, kültürel miras ve değerlerin korunması, özgün yaratıcılığın teşvik edilmesi ve tarih bilincinin oluşumu gibi alanlarda çeşitli olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda Türk mitolojisi ve sanat eğitimi kapsamında çeşitli önerilerde bulunulabilir. Ortaokul görsel sanatlar dersi müfredatındaki kültürel miras öğrenme alanı kazanımlarıyla Türk mitolojisinin ilişkilendirilmesiyle ilgili çeşitli öneriler sunulabilir. Türk mitolojisine ait motiflerin kullanımı sonrasında ortaya çıkan öğrenci resimlerinin sergilenmesiyle birlikte farklı yaş gruplarına (sınıflara) göre Türk mitolojisi konulu sanat eğitimi programları hazırlanabilir.

Bu paragrafta mitolojik sembollerin görsel sanatlar eğitimindeki yerine dair yapılmış olan önceki araştırmalar özetlenmiştir. Taşırın (2019), “Görsel Sanatlar Dersinde Mitolojik Hikâyeler ve Bu Hikâyelerdeki Sembollerin Öğrenci Çalışmalarına Etkisi” adlı yüksek lisans tezinde 6. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada, mitolojik hikâye ve sembollerin hayal gücünü ve yaratıcılığı olumlu yönde etkilediğini belirlemiştir. Kıvılcım (2022) ise “Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Derslerinde Türk Mitolojisi ve Türk Kozmolojisine Yer Vermeye Yönelik Tutumlarının Değerlendirmesi” adlı yüksek lisans tezinde görsel sanatlar öğretmenlerinin Türk mitolojisine yönelik tutumlarını incelemiş, öğretmenlerin konuya olumlu yaklaştığını ancak bilgi düzeylerinin sınırlı olduğunu ortaya koymuştur. Özkartal (2015) “Türk Mitolojisi ve Sanat Eğitimindeki Yeri” adlı makalesinde Türk destanlarının sanat eğitiminde kullanılmasının, bireylerin millî şuuru ve kültürel değerlerine bağlı, millî ve manevi sorumluluk taşıyan bireyler olmalarına nasıl katkı sağladığını vurgulamayı amaçlamıştır.

Bu çalışma ise farklı olarak; Türk mitolojisindeki sembollerin sanatsal üretimdeki özgünlük ve kültürel bilinç bağlamında öğrenciler üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir analitik yaklaşımla ele alarak, hem sanatsal hem de kültürel kazanımları bir arada değerlendirmektedir. Ayrıca, farklı ortaokul seviyelerindeki öğrencilerin yaratıcı süreçlerini uygulamalı bir şekilde merkeze alarak, onların bireysel olarak sanatsal ifadelerinin kültürel bağlamda gelişimlerini incelemektedir.

Kaynakça/ Reference

- Akgün, E. (2008). *Türk dünyasında din ve gelenek üzerine: Şamanizm, Burhanizm ve Yesevilik*. DoĒu Kütüphanesi.
- Bayat, F. (2005). *Mitolojiye giriş*. KaraM Araştırma ve Yayıncılık.
- Bedir Eri ti, S. (2021). Bir anlatı biçimi olarak görsel araştırma yöntemleri. S. D. Bedir Eri ti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: Teori, uygulama ve örnek* (s. 165). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Be  yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün & S. B. Demir,  ev.). Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi* (Y. Dede & S. B. Demir,  ev.). Anı Yayıncılık.
-  oruhlu, Y. (2001). Göktürk sanatında din  nitelikli heykeller ve tasvirler. *Türk Dili Araştırmaları YıllıĒı Belleten*, 2001, 95-146.
-  oruhlu, Y. (2002). *Türk mitolojisinin ana hatları*. Kabalcı Yayınevi.
- Demirel,  . (2012). * Ēretim ilke ve yöntemleri:  Ēretme sanatı*. Pegem Akademi.
- Eliade, M. (1999). *Şamanizm* (R. K. Aras,  ev.). İmge Kitabevi.
- Eliade, M. (2001). *Mitlerin  zellikleri* (S. Umur,  ev.). Om Yayınevi.
- Esin, E. (2004). *Orta Asya'dan Osmanlıya Türk sanatında ikonografik motifler*. Kabalcı Yayınevi.
- Gültepe, N. (2015). *Türk mitolojisi: Yeni araştırmalar ı ıĒında*. Resse Yayınları.
- Güngör, N. (1991). *Kültür-eĒitim-dil üzerine görüşleri ile Ziyaeddin FındıkoĒlu*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve kültür*. Remzi Kitabevi Yayınları.
- Harva, U. (1998). *Altay panteonu: Mitler, ritüeller, inançlar ve tanrılar* (S. Onaran,  ev.). DoĒu Kütüphanesi.
- İnan, A. (1954). *Tarihte ve bugün  amanizm: Materyaller ve araştırmalar*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İSMEP Rehber Kitaplar. (2014). *Kültürel mirasın korunması*. https://www.ipkb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/ISMEP6_KC3BCltC3BCrelMirasC4B1nKorunmasC4B1.pdf
- Karakurt, D. (2011). *Türk söylence s zl Ē : Türk mitolojisi ansiklopedik sözlük*. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/00/TurkSoylenceSozlugu.pdf>
- Kıvılcım, M. (2022). *Görsel sanatlar  Ēretmenlerinin derslerinde Türk mitolojisi ve Türk kozmolojisine yer vermeye yönelik tutumlarının deĒerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
-  ney, G. (1968). Anadolu Selçuklu sanatında hayat aĒacı motifi. *Belleten*, 32(127), 25-36.
-  zkartal, M. (2015). Türk mitolojisi ve sanat eĒitimindeki yeri. *Uluslararası Türk EĒitim Bilimleri Dergisi*, 3(6), 83-98.
- Roux, J. P. (2011). *Eski Türk mitolojisi* (A. Berkta ,  ev.). Bilgesu Yayıncılık.
- San, İ. (2019). Kültür aktarımı ve  aĒda  kültür sorunu içinde sanat eĒitiminin yeri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 52(1), 137-145. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000976
- Sözen, M., & Tanyeli, U. (1972). *Sanat kavram ve terimleri s zl Ē *. Remzi Kitabevi.
-  ener, C. (2003). *Şamanizm: Türklerin İslamiyetten  nceki dini*. Etik Yayınları.
- Ta ıran,  . (2019). *Görsel sanatlar dersinde mitolojik hikâyeler ve bu hik yelerdeki sembollerin  Ērenci çalışmalarına etkisi* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Tylor, E. B. (1903). *Primitive culture: Research into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom*. John Murray.
- Uslu, B. (2016). *Türk mitolojisi*. Kamer Yayınları.
-  lken, H. Z. (2007). *Türk tefekk r  tarihi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Yıldırım, A., &  im ek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel ara tırma yöntemleri*. Se kin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Mythology is part of cultural heritage that reflects a society's beliefs, values, and identity. Learning mythology provides insight into cultural roots. Art education helps students engage with and reinterpret mythological symbols. Mircea Eliade (2001) defines myths as stories explaining the creation of the universe, while Bayat describes mythology as a model for understanding the world through symbols (Bayat, 2005). Tylor defines culture as the totality of knowledge, beliefs, art, and values shared by a society (Tylor, 1903, p.1). Cultural heritage encompasses past values, stories, and symbols (ISMEP, 2024).

Turkish mythology, rooted among the Yakuts and Altaians, includes elements like a nomadic lifestyle, spirits, and mythical creatures (Ülken, 2007). It is distinct for lacking polytheism and having Shamanist beliefs (Bayat, 2005). Shamanism divides life into three realms, and shamans maintain the balance (Şener, 2003). Turkish epics, such as Creation, Oguz Kagan, and Ergenekon, feature symbols like Bozkurt, dragons, and the tree of life (Gültepe, 2015). The nomadic lifestyle and the late onset of writing make learning Turkish mythology challenging (Bayat, 2005). Education is defined as the process of creating desired behavioral changes in individuals, and this process encompasses culture (Demirel, 2012). The primary function of education is to sustain cultural accumulation, while also contributing to cultural heritage through research and innovation (Güngör, 1991). Culture is a broad concept in which art plays a significant role. Art education, in formal settings, includes fine arts courses and activities in schools. Modern art education merges the teaching of theoretical knowledge with hands-on creative art practices (San, 2019). Mythology is closely related to culture; the historian of religions Mircea Eliade defines myths as “a complex cultural reality” (Eliade, 2001, p. 15). It is also stated that mythology functions as an educational system of ancient man and explains events through symbols (Bayat, 2005).

According to Özkartal (2015) cited by Yıldızkaya (2005), when Turkish mythology is used in lessons, it contributes positively to the mental, emotional and social development of children. It is thought that using myths and legends as tools in visual arts lessons will help students learn information more permanently. This process can offer visual learning opportunities through readings and museum visits. Furthermore, the inclusion of literary texts in art activities is based on the idea that understanding the past is not limited to knowledge of history (Özkartal, 2015). Thus, the role of art and mythology in education is an important tool in the preservation of cultural heritage and the development of individuals.

2. METHOD

In this study, qualitative research methods were used and designed as action research. Action research involves the practitioner conducting systematic data collection and analysis to identify and solve problems in the implementation process (Yıldırım & Şimşek, 2011). In the study, content analysis, visual phenomenological design and literature review methods were used in order to examine the effect of the use of symbols from Turkish mythology in secondary school visual arts courses on students' understanding of cultural heritage and artistic originality. The sample of the study consisted of 20 middle school students attending the Private Ressam Leyla Taban Design Art Personal Development Course. This sample was determined by purposive sampling method in which the researcher consciously selects the participants and the place (Creswell, 2016). In this study, data were obtained from student drawings. In the pretest, students were asked to draw pictures with the concepts they knew about Turkish culture and these pictures were used to assess their initial level of knowledge. After the informative lessons on Turkish mythology, they were asked to paint again on the same theme in the post-test and the results were analyzed to analyze the impact of the lessons on the students' paintings.

The data were analyzed using a visual phenomenological design to examine how mythological symbols were perceived and expressed in the students' drawings (Bedir Erişti, 2021). Differences between student

drawings were evaluated in terms of the use and interpretation of mythological elements. The data were coded with MAXQDA software and presented in tables by dividing them into themes and grouped under themes in the qualitative data analysis process (Creswell & Plano Clark, 2018).

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

When the pre and post-test paintings of the students were compared, it was found that mythological symbols and figures increased in the post-test and modern elements were also included in the compositions. Although traditional objects occupied an important place in both paintings, the diversity and depth of mythological elements in the final paintings show that the students gained more knowledge about Turkish mythology. In addition, the use of colour increased in the paintings of 12 students.

It was observed that there was no unity of subject in the first drawings (e.g. Figures 4, 5, 11, 7). In the last paintings, it was observed that the motifs were used creatively; for example, the dragon wrapped around the minaret (Figure 18), the figure of Oğuz Kağan drinking Turkish coffee (Figure 21), the wolf figure cooking Turkish coffee on the stove (Figure 17), the figure of Mother Umay eating Maraş ice cream (Figure 20). Some students were surprised by the existence of Turkish mythology and their interest increased after the lessons.

The findings show that the use of Turkish mythology in visual arts lessons provides a positive increase in students' cultural awareness and original expression skills. The inclusion of modern elements reveals that students make connections between the past and the present. The integration of Turkish mythology into the educational process increases students' interest in cultural heritage and improves their original expression skills. This has positive effects in areas such as preservation of cultural heritage, encouragement of original creativity and formation of historical awareness.

In line with these results, various suggestions can be made for Turkish mythology and art education. Different acquisitions can be obtained by associating Turkish mythology with the cultural heritage learning area in the secondary school visual arts curriculum. Art education programs on Turkish mythology can be prepared for different age groups (classes) by exhibiting the student paintings that emerged after the use of motifs belonging to Turkish mythology.

This paragraph summarizes previous studies on the role of mythological symbols in visual arts education. Taşırın (2019), in her master's thesis titled "The Impact of Mythological Stories and Symbols in Visual Arts Classes on Student Work", conducted a study with 6th-grade students and found that mythological stories and symbols positively influence imagination and creativity. Similarly, Kivılcım (2022), in her master's thesis titled "An Evaluation of Visual Arts Teachers' Attitudes Toward Incorporating Turkish Mythology and Cosmology in Their Classes", examined the attitudes of visual arts teachers toward Turkish mythology. Her findings revealed that while teachers showed a positive attitude, their knowledge of the subject was limited. Özkartal (2015), in her article "The Role of Turkish Mythology in Art Education", aimed to highlight how incorporating Turkish epics into art education contributes to fostering individuals with national consciousness, a commitment to cultural values, and a sense of national and spiritual responsibility.

This study, however, adopts a different approach by examining the impact of symbols from Turkish mythology on students in terms of originality in artistic production and cultural awareness through a multidimensional analytical framework. It simultaneously evaluates both artistic and cultural achievements. Furthermore, it focuses on the creative processes of middle school students at various grade levels through a practical approach, analyzing the development of their individual artistic expressions within a cultural context.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Kararları

Etik değerlendirme kararının tarihi: 26.05.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2023-433

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Verilerin toplanması, işlenmesi, analizi, yorumlanması, inceleme, yazma, düzenleme (%60)

Yazar 2: Kavramsallaştırma, metodoloji, denetim, inceleme, düzenleme (%40)

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmacıların, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.